

HARP
SANAT

KOLEKTİF TERÖR VE TERÖRİZM

Editör: Ömer KALAYCI

KOLEKTİF TERÖR VE TERÖRİZM

Harp Sanat©

www.harsanat.com

harsanat@matbumedya.com

0850 304 22 03

Yayıncı Sertifika No 28740

Genel Müdür: Emrah Çelik

Genel Yayın Yönetmeni: Özgür Türkoğlu

Editör: Cengiz Yıldız

Son Okuma: Özgür Türkoğlu

Mizanpaj: Yusuf Efe

Kapak Tasarım: Yusuf Efe

1. Basım, İstanbul, Nisan 2026

ISBN: 978-625-5717-12-2

Tilki Kitap Matbaa / İstanbul

Matbaa Sertifika No: 48138

Harp Sanat Yayınevi tarafından baskıya hazırlanan eserlerin hukuki sorumluluğu tamamen yazara aittir.

Editör: Ömer KALAYCI

İÇİNDEKİLER

HARP SANAT YAYINEVİNİN YAYIN ESASLARI.....	13
Ömer KALAYCI	
KOLEKTİF TERÖR VE TERÖRİZM.....	13
Giriş.....	13
Terör ve Terörizmin Tanımlan(ma)ması Sorunu.....	16
Terörün Ana Bileşenleri ve Terörizm.....	19
Kolektif Nedir?.....	19
Kavramsal Boyutuyla Kolektif Terör-Terörizm.....	23
Tarihsel Boyutuyla Kolektif Terör-Terörizm.....	32
Kolektif Terörizm, Kolektif Silah ve Uyuşturucu Kaçakçılığı.....	47
Sonuç.....	59
Yunus KARAAĞAÇ	
PKK'NIN YENİ TERÖRİZM STRATEJİSİ VE DİĞER TERÖR ÖRGÜTLERİ İLE İŞ BİRLİĞİ REALİTESİ.....	73
Giriş.....	73
Asimetrik Savaşın Yeni Tezahür Alanı Olarak Şehir.....	75
PKK'nın Şehir İlgisi.....	77
PKK'nın Şehir Terörizmi Bileşenleri.....	79
Kürdistan Özgürlük Şahinleri (TAK).....	80
Devrimci Halk Savaşı Anlayışı.....	81
Yurtsever Devrimci Gençlik Hareketi (YDG-H) / Sivil Savunma Birlik- leri (YPS).....	82
Star Özgür Kadın Birlikleri (YJA-Star).....	84
PKK'nın Radikal Sol Örgütlerle İlişkisi: Çatışma, İş Birliği, İttifak... 84	
Terör Örgütleri Arasındaki İş Birliğinin Yeni Aparatı Olarak Halkların Birleşik Devrim Hareketi.....	88
Sonuç.....	91

Hande ORTAY

KOLEKTİF TERÖR-TERÖRİZM AÇISINDAN PKK/ KCK-E'NİN AVRUPA YAPILANMASI.....	103
Giriş.....	103
Terörizm ve Dış Destek.....	104
PKK/KCK Avrupa Yapılanması.....	105
Avrupa'nın Kürtçülük Çalışmaları.....	106
Resmî Belgelerde Kürtçülük ve Kürdistan.....	112
Ayrılkçı-Bölücü Kürtler.....	113
Diaspora ve Örgütlenme.....	115
PKK'nın Diasporayı Ele Geçirmesi ve İzlediği Yöntemler.....	119
PKK Avrupa yapılanması.....	122
PKK'ya Destek Çıkan Avrupa Siyasi Partileri ve Diğer İlişkiler.....	129
Avrupa Medya Yapılanması.....	131
PKK'nın Avrupa Finans Kaynakları.....	138
Sonuç.....	143

İlyas ER, Gülten GÜNEŞ

TÜRKİYE'Yİ HEDEF ALAN TERÖR ÖRGÜTLERİNİN KOLEKTİF TERÖR FAALİYETLERİ ÖRNEKLERİ.....	149
Giriş.....	149
1. 1960-1970 Arası Anarşizm Döneminde Kolektif Terör.....	152
2. 1970-1980 Kolektif Terör ve Terörizm.....	159
3. ASALA- EOKA/EOKA-B – EKAS- PKK Kolektif İş Birliği.....	161
4. 1980-1990 Kolektif Terör ve Terörizm.....	168
5. 1990 Kolektif Terör ve Terörizm.....	172
6. PKK-FETÖ Kolektif İş Birliği (2000'li Yıllar).....	174
7. Kolektif Terör İş Birliğinde PKK ve Diğerleri.....	177
Sonuç.....	183
Araştırma ve İnceleme Eserler.....	187
Kişisel Görüşmeler.....	197
SONUÇ.....	199

HARP SANAT YAYINEVİNİN YAYIN ESASLARI

Harp Sanat Yayınevi, şanlı Silahlı Kuvvetlerimizde yıllarca görev yapmış olan emekli bir subay tarafından ülkemizdeki askerî tarih çalışmalarına katkı sağlamak için 2021 yılında kurulmuştur. Bili-min ışığını rehber edinen Yayınevimiz, Atatürkçü bir çizgide, ba-ğımsız yayıncılık faaliyetlerinde bulunmayı temel ilke edinmiştir. Yayınevimiz, yayımlayacağı nitelikli eserlerle ülkemizde askerî ta-rih alanında hissedilen eksikliği gidermeyi amaçlamaktadır.

Bilindiği üzere toplumların tarihi incelendiğinde askerlikle ilgili hususların siyasi, sosyal ve kültürel alanlara doğrudan veya dolaylı etkilerinden söz edildiği görülmektedir. Bu etkilerin tespit ve değerlendirilmesinin, günümüze ve hatta geleceğe bakan yönleri-nin ortaya konulmasının fert ve devlet ölçeğindeki gelişime önemli katkılar sağlayacağı üzerinde durulmaktadır.

Sosyal bilimlerde askerî konulara ağırlık veren çalışmalar, Bi-rinci Dünya Savaşı sonrasında önem kazanmaya başlamıştır. Za-manla genel tarih araştırmaları içinde kendine özgü bir anlayışa dönüşerek askerî tarih adı altında toplanan bu alandaki çalışmalar, Batı'da XXI. yüzyılda büyük bir hız kazanmışsa da Türkçe litera-türde ne yazık ki henüz arzu edilen seviyeye ulaşamamıştır.

Karakter ve kültür kodlarımızda var olan askerliğe ve ona dair çalışmalara ivme kazandırılarak bu alandaki eksikliğin nitelikli eserlerle giderilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Aksi hâlde bu boş-

luğun akademik olmayan, ideolojik birtakım amaçlarla, bilgi ve belgeye dayanmayan yorumlarla ve popülist eserlerle doldurulması başka sorunları da beraberinde getirecek, ortak tarih bilincinin oluşumuna zarar verebilecektir.

Yayınevi olarak bu bilinçle, imkânlarımız nispetinde faydalı çalışmalar ortaya koymayı arzu ediyoruz. Bu alandaki akademisyen ve yazarlarla koordineli çalışmalar yürüterek akademik, tarafsız ve güvenilir kaynaklardan oluşan yerli ve yabancı nitelikli eserlerle okuru buluşturmak istiyoruz. Kuramsal kaynaklardan edebî eserlere kadar geniş bir yelpazede yapacağımız yayınlarla, askerliği meslek olarak benimseyenlerin yanında askerî tarihe ilgi duyan herkese hitap eden akademik ve edebî eserler ile başvuru koleksiyonu oluşturmaya çaba sarf edeceğiz.

Tarihin tozlu raflarında unutulmaya yüz tutmuş, sandıklarında kilitli kalan hatıraların, yazma eserlerin, baskısı tükenmiş kitapların; Yükseköğretim kurumlarında büyük emekler verilerek hazırlandıktan sonra atıl kalan değerli çalışmaların gün yüzüne çıkarılması için atacağımız adımlarla, bu türdeki yayınların ve disiplinler arası müşterek akademik çalışmaların artmasında teşvik edici bir rol üstlenmek istiyoruz.

Askerlik mesleğinin ilgi sahası içinde önemli bir yer tutan yönetim, liderlik, strateji ve organizasyon konularıyla yeni modellere ilham verecek çalışmaları okurla buluşturmayı da hedefliyoruz.

Askerî geleneklerin oluşturulması, geliştirilmesi ve sürdürülmesi amacıyla özellikle tarihe mal olmuş komutan ve stratejistlerin düşünce ve tecrübelerinin sonraki nesillere aktarılmasına hizmet edecek biyografi ve hatıratlarının yanında tenkit ve kritiklerini yayınlamayı amaçlıyoruz.

Harp tarihinin konuları dışında kalan ancak yazarı veya işlediği konu itibarıyla daha çok sosyal tarihin ve edebiyatın alanına giren eserlerin yayınlanmasının da önemli bir boşluğu dolduracağına inanıyoruz.

Her safhasını akademik bir titizlikle takip edeceğimiz, editörlük çalışmalarına önem vereceğimiz yayınlarımızda Türk Dil Kurumunun *Yazım Kılavuzu*'nda belirtilen esaslar çerçevesinde hareket edeceğiz.

Faydalı olabilmek niyet ve gayretiyle...

ÖN SÖZ

Günümüzde terörizm alanındaki değişimler, geleneksel sınırları aşan ve çok disiplinli bir yaklaşımı zorunlu kılan bir noktaya evrilmiştir. Bu kitap, kolektif terör ve terörizm üzerine yürütülen güncel tartışmaları farklı pencerelerden ele alarak literatüre kolektif bir katkı sunma amacıyla projelendirilmiştir.

Derleme bir eser oluşturmanın en temel zorluğu ve aynı zamanda en büyük zenginliği, farklı akademik üslupları ortak bir paydada buluşturabilmektir. Nitekim, kolektif terör ve terörizm ile mücadele de doğası gereği kolektif olmak zorundadır; bu kolektifliğin ilk taşı bu çalışma ile vücut bulacaktır. Elinizdeki çalışmada yer alan bölümler, birbirini tamamlayan bir kurguyla tasarlanmıştır. Kitap, teorik tartışmalardan başlayıp kanıtli örneklendirmelere dayanan özgün araştırmaları içermektedir.

Bu eserin vücut bulmasında en büyük pay, yoğun çalışma tempoları içerisinde bu projeye vakit ayıran, titiz araştırmaları ve özgün görüşleriyle kitabı zenginleştiren değerli bölüm yazarlarına aittir. Her bir yazarın katkısı, bu kolektif mücadelenin temellerine yönelik vazgeçilmez bir parçadır.

Eserin yayına hazırlanma sürecindeki destekleri için Harp Sanat Yayınevi ekibine ve metinlerin akademik niteliğini artırmadaki katkıları nedeniyle hakem heyetine şükranlarımı sunarım. Bu çalışmanın hem araştırmacılar hem de uygulayıcılar için ufuk açıcı bir başvuru kaynağı olması ve gelecekteki çalışmalara zemin teşkil etmesi en büyük temennimizdir.

Ömer KALAYCI
Kâğıthane, 01.01.2026

KOLEKTİF TERÖR VE TERÖRİZM

Ömer KALAYCI*

Giriş

Ülkemiz çok zorlu, çok çetin aynı zamanda çok katmanlı bir kolektif terörterörizm süreciyle karşı karşıyadır. Bu denli kaotik bir yapının elbette derinliği ve çözümü de zorlaşmaktadır. Gerek bölgesel gerekse de Türkiye'nin güvenliği hatta egemenliğine tehdit oluşturacak politikalar ne yazık ki emperyal ve küresel güçlerin stratejilerine tam uyumlu ve bağlılıkla sürdürülmektedir.

Dünya bir büyük değişim içerisinde ve bu değişimin üssü Ortadoğu'dan Asya'ya kaymış olsa da gerek ülke gerekse bölge olarak merkezdeki tehdit ve sıcak çatışmalar sürmektedir. Bu değişimle birlikte küresel hegemonya mücadelesi; küresel hegemonyasını devam ettirmek ve küresel/bölgesel güç olma eğilimindeki ülkeler arasında bir büyük mücadele/çatışmalar gerçekleşmekte olup Türkiye de bu mücadele/çatışmaların merkez üssü konumunda yer almaktadır.

Bu mücadelenin içerisinde ABD-İngiltere, AB ülkeleri Almanya ve Fransa ile birlikte artık askerî anlamda yükselen bölgesel güç İran ve İsrail ile uzaktan da olsa ekonomik anlamda gelişimini devam ettiren yükselen güç Çin Halk Cumhuriyeti bulunmaktadır. Tüm bu gelişmelerle birlikte ülkemiz, özellikle "müttefik" ya da

---

* Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Uzmanı, oemerkalayci34@gmail.com, ORCID ID NO: 0009-0004-7912-0407

“stratejik ortak” tanımıyla vurgulanan ülkeler ve onların uyduları tarafından bir kolektif terör saldırılarıyla karşı karşıyadır. Bu anlamda dünyayı ve yeni değişim, bölüşüm ya da paylaşım gelişmelerini okumakta geç kalan ülke yöneticilerimiz; Suriye özelinde ve Orta Doğu genelinde, kolektif terör-terörizme karşı siyasi, ekonomik, askerî, istihbarî, diplomatik ve psikolojik bir hibrit savaş mücadelesine sürüklenmiştir.

11 Eylül 2001 saldırılarının ardından ön plana çıkmaya başlayan devlet dışı silahlı aktörler ve terör örgütleri, küresel sistemde ve güvenlik meselelerinde daha fazla sorun teşkil etmeye başlamıştır. “Arap Baharı”, gerek Kuzey Afrika’dan Ortadoğu’ya kadar geniş bir jeopolitik alanda yeni istikrarsızlıklara ve çatışmalara yol açmış gerek uluslararası sistemi gerekse de bölgesel dengeleri etkilemiştir. Zayıf devletlerin artmasıyla etnik ve dinî grupların da aralarında bulunduğu birçok aktörü güvenlik arayışına yönlendirmiştir. Zayıf devletlerin başarısız olması, devlet dışı silahlı aktörleri resmî devlet egemenliğinden ayrı yapılara dönüştürmüştür.

Uluslararası sistemin anarşik yapısı, devlet dışı silahlı aktörleri tıpkı devletler gibi kendi kendine yetebilme (self-help) ilkesini takip etmeye ve hayatta kalmaya (survive) iter. Merkezî otoritenin çökmesi ile birlikte yerel gruplar veya devlet dışı silahlı aktörler devlet davranışları sergilemeye veya dış çevre ile (diğer aktörlerle) ilişki kurmaya başlarlar. Devletler için geçerli olan güvenlik ikilemi, devlet dışı silahlı aktörler için de geçerlidir. Başka bir deyişle, devlet dışı silahlı aktörlerin ve devletlerin bir arada bulunduğu bu ortam kolektif terörü ve kolektif terörizmi doğurmuştur.

Soğuk savaş sonrası dönemden itibaren günümüze kadar devlet dışı silahlı aktörlerin sayısında gerek kapasite gerek yarattığı etki açısından büyük bir değişim yaşanmıştır. Özellikle 11 Eylül saldırıları sonrası yaşanan Afganistan ve Irak işgalleri, silahlı grup-

ların zayıflamasından ziyade etkilerini genişletmelerine yol açmıştır. IŞİD, PKK/KCK/YPG gibi silahlı aktörler toprak hâkimiyeti elde ettikleri gibi etkin oldukları bölgelerde siyasi ve ekonomik desteklerini aldıkları devletler sayesinde merkezî otoriteye meydan okurken zayıflayan otorite karşısında egemen aktör refleksi sergilemektedirler.

Devlet dışı silahlı aktörlerin artan etkinliği, uluslararası sistemin yapısını etkileme ve dönüştürmeye yönelik gelişmektedir. Devlet dışı silahlı aktörler rasyonel hareket edip devletlerle iş birliği yaparak veya çatışma süreçlerine katılım sağlayarak statü elde etmektedirler. Özellikle IŞİD, Hizbullah, Haşdi Şabi, PKK/YPG; denetimini sağladıkları alanlarda kurdukları yapı ve kurumlarla devletleri taklit edebilmekte veya çatışma dinamiklerine etki edebilmektedirler. Yine bu tür aktörler, rasyonel hedefler belirleyerek iş birliğine girdiği örgüt ve destekleyen ülkelerle hedeflerine ulaşmayı veya varlığını korumayı sürdürmektedir. Bugün için devlet dışı silahlı aktörler, güvenlik mimarisinde önemli bir aktöre dönüştükleri gibi küresel/bölgesel temelde sistemin yapısını da değiştirebilmekte; dolayısıyla kaçınılmaz olarak kolektif terör-terörizmi yaratmaktadırlar.

Terörizm çalışmalarında kolektif terör ve terörizm kavramı, ülkemiz de dâhil olmak üzere üzerinde çalışılmayan; özellikle Batı yazınında kabul görmeyen bir kavram/konudur. Oysa kolektif terör-terörizm, kavram ve teori boyutuyla ele alınması yeni olmakla beraber; tarihsel açıdan 1970’lerin ikinci yarısından itibaren ülkemize yönelik şiddetini artırarak günümüze kadar gelmiş ve devam etmektedir.

Türkiye; temelde birlik içinde olmayan veya yakın olabilecek ideolojilerin üst yönetimlerinin ortak hedef/amaç doğrultusunda bir araya gelmesi olarak açıklanabilecek kolektif terör-terörizmle

yüz yüzedir. Birden fazla terör örgütünün, ortak çıkarları gereği birlik ve beraberlik içinde hareket ederek ülkemizin anayasal düzenini ortadan kaldırmak için şiddet, korkutma ve terör gibi demokratik olmayan yöntemlerle uluslararası ve iç hukukta sayılan anayasal suçları işlemektedirler.

Bölücü terör örgütü PKK/KCK ve uzantıları, Irak ve Suriye'nin kuzeyinde birlikte hareket eden farklı ideolojilerdeki örgütlerle ortak çıkarlar doğrultusunda ortak hedef gördükleri ülkemize karşı kolektif terör eylemlerine girmektedirler. Gerek Irak'ın gerekse Suriye'nin kuzeyinde temelde farklı ideolojik güdülerle hareket eden terör örgütlerinin özellikle PKK/YPG şemsiyesi altında birleştikleri ve ortak eylemlerde buldukları izlenmektedir.

Terör ve Terörizmin Tanımlan(ma)ması Sorunu

Terör veterörizm kavramları farklı anlamlar içermektedir. Terörizm çalışmalarında şimdiye kadar 150'nin üzerinde terör kavramının olduğu tespit edilmiştir. Bir kavram üzerinde bu denli çok ve çeşitli tanımlama yapılmasının ve genel kabul gören ortak bir tanımın yapılamaması belki de yapılmak istenmemesinin en temel sebeplerinden biri; terör ve terörizmle mücadele adı altında bu durumdan nemalanan devletlerin çıkarları yatmaktadır. Zira terörden muzdarip olmuş pek çok ülke varken terör veterörizm ulusların, ülkelerin, uluslararası sistemin ve iş dünyasının gündeminden hiç düşmüyor ve her geçen gün ana gündemi meşgul ediyorsa; tüm bunlara rağmen uluslararası sisteme nizam verme, küresel ve bölgesel güç mücadelesinde olan ülkeler ortak bir tanımda birleşemiyorsa işte orada terör veterörizmden istifade eden çıkarıcı güçler vardır.

Terör kelimesi etimolojik olarak Latince kökenlidir. Kavram olarak ilk kez 1789 Fransız İhtilali ile birlikte kullanılmaya başlanan terörizm; Latince kelime anlamı olarak "korku ile yönetmek" anlamına gelir. Türkiye Cumhuriyeti'nde terör şu şekilde tanımla-

nır: "Terör, güç ve şiddet kullanarak; baskı, yıldırma, tehdit veya yıldırma yöntemlerinden biri ile Cumhuriyet Anayasasında belirtilen niteliklere sahip, siyasi, hukuki, sosyal, lâik ve ekonomik düzeni değiştirip devletin bölünmez bütünlüğünü bozmaya veya zaafa uğratmaya; Cumhuriyetin mevcudiyeti tehlikesine, devlet otoritesinin zayıflığına veya devletin temel hak ve hürriyetlerini yok etmeye veya fethetmeye, iç ve dış güvenliği, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmaya yönelik kişi veya kişilerce üstlenilmesi. Herhangi bir suç teşkil eden fiili ortadan kaldırmak amacıyla örgüt kurmak" (TMK, 1991).

Terörün; ülkemizdeki bu resmî tanımına ek olarak daha genel ve basit bir tanımını yapmak için şu şekilde ifade etmek mümkündür. "Terörizm, belirli bir ideolojiye sahip bir grup insanın, belirli bir konu üzerindeki hedef grubun davranışlarını değiştirmek veya belirli siyasi amaçların düşüncesini değiştirmek amacıyla, kasıtlı ve isteyerek gerçekleştirilmesi, özellikle toplumdaki sivillere yönelik kargaşa ve şiddet amaçlı propaganda eylemleri korkusu yaratma amacıdır." (Crenshaw, 1981, s. 379-399). Bu tanıma göre terörün en önemli amaçlarından birinin toplumda korku iklimi yaratmak olduğu görülür. Terör örgütleri siyasi amaçlarına ulaşmak için bir anlamda sindirme politikası gütmekte ve şiddet eylemleriyle toplumu ve devleti ulaşılmaz kılmayı amaçlamaktadır.

Teröristler çoğu zaman "Zaten (devleti) öldürür." diyerek kendilerini devlete benzeterek uyguladıkları şiddeti meşrulaştırmaya çalışırlar; devlete karşı sözde onurlu bir mücadele verdiklerini iddia ederler. Örneğin, 19. yüzyılda yaşamış ve terörizm teorisyenlerinden biri olarak kabul edilen Heinzen'e göre öldürmek, siyasi amaçlara ulaşmak için bir zorunluluktur. 1848'de Avrupa'daki devrimci ve kurtuluş hareketlerinin çok daha vahşi ve sert olması gerekirken kitle imha silahlarının kullanılmasının binlerce insanı

bir anda öldüreceğini savunan Heinzen'in uygulamak istediği şiddeti meşrulaştırdığı açıktır (Roberts, 2020, s. 532-552). “... Öldürmek suçsa herkese yasak olmalı, suç değilse ve bazı güçler öldürme hakkını kullanabiliyorsa bu herkese açık bir hak olmalı. Muhaliflerimiz (devlet güçleri) bizi öldürmeyi ayrıcalıklı bir iş hat-ta kahramanlık olarak görüyorsa bizim de aynı şekilde misilleme yapma hakkımız var. Üstelik terör uygulayarak, savaşlarda olduğundan daha az masum insanı öldürerek çıkarlarımızı elde etmeye çalışıyoruz, çünkü herhangi bir terör eyleminde, savaşlarda olduğu kadar, insanlar ölmedi ve ölmeyecek.” (Laqueur, 1996, 24-36).

Devlet, belli bir toprak parçası üzerinde şiddet uygulama yetki-sine sahip tek egemen güçtür ve meşruiyetini milletinden alır. Dev-letin izin vermediği bir gücün devlet sınırları içinde şiddet kullan-ması mümkün değildir. Aksi takdirde birileri kendi yöntemlerinin haklı olduğunu iddia ederek cezalandırmaya kalkışabilir ve bu da toplumda kargaşaya, adaletsizliğe ve düzensizliğe neden olur. Za-ten terör örgütlerinin de istediği tam olarak budur. Teröristler bu kargaşa ortamını yaratmak için devlete meydan okumak ve sözde ideallerini gerçekleştirmek isterler. Ancak terör, bireylerde büyük ölçüde korku ve kin uyandıran bir eylemi ifade ederken terörizm, siyasi amaçlarla hukuka aykırı olarak mevcut durumu değiştirme yöntemi olarak sistematik ve sürekli terör eylemlerinin benimsen-mesi durumunu ifade eder. Terör, şiddet içeren terör eylemlerinin gerçekleştirilmesi olarak görülürken terörizm, eylemin kendisin-den çok eylemi harekete geçiren bir ideoloji olarak görülmektedir. Terörün bu ideolojik yönünün, terör örgütü mensuplarının öldür-me, nefret etme, toplumu ayrıştırma, parçalama ve şiddet eylem-leri gerçekleştirme ve bedene yayma motivasyonunun da kaynağı olduğu söylenebilir.

Terörün Ana Bileşenleri ve Terörizm

Terörün temel unsurları birbirinden farklı değerlendirilebilir. Öncelikle bir eylemin terör eylemi sayılabilmesi için “ideoloji, örgütlenme ve eylem” unsurlarının bir arada olması gerekir. Bura-da ideoloji, siyasi bir hedefe ulaşma hedefini içerir (Assaf, 2006). Örgüt, bu siyasi amaca ulaşmak için örgütlü hareket eden grubu; eylem ise şiddet içeren hukuksuzluğu temsil eder (PA, 2021). Ör-neğin, bir eylemde bu üç unsurdan herhangi bir ideoloji yoksa bu eylem mafya tarzı çıkarlar için işlenen organize suç olarak değer-lendirilebilir. Eylemde örgüt unsuru yoksa bu eylem kişinin kendi ideolojik görüşünün ürünü olan bir suç olarak kabul edilebilir. Do-layısıyla bu üç unsurun aynı anda bulunması, söz konusu eylemin terör eylemi olarak kabul edilmesi için yeterli görülmektedir.

Sosyolojik temelli bir olgu olarak terörizm ideolojisini besle-yen en önemli unsurun, siyasi karakterinde olduğunu söylemek mümkündür. Terör örgütleri, toplumdaki belirli bir grubun mem-nuniyetsizliklerini, ülkede birikmiş ve giderek çözümlenmeyen yapısal, siyasal, dinî ve ekonomik sorunlarından beslenerek sosyal seçenek oluşturmak, eylemlerinin yol açacağı siyasi sonuçlar üze-rinden toplumda arzu ettikleri değişimi inşa etmeye çalışmak is-terler. Dolayısıyla terör örgütlerinin amaç/hedef birliği etrafında ittifaklar kurabileceği, iş birliklerine gidecekleri ve kolektif terör saldırılarında bulabilecekleri göz ardı edilmemelidir. Temelde birlik içinde olmayan veya yakın olabilecek ideolojilerin üst yö-netimlerinin ortak hedef/amaç doğrultusunda bir araya gelmesi olarak açıklanabilecek “kolektif terör” kavramıyla karşı karşıyayız.

Kolektif Nedir?

Kolektif terör-terörizmin kavramsal ve tarihsel boyutuna girmeden önce kolektif kelimesinin ne anlam ifade ettiğine bak-

mak gerekir. Latince *colligere, collect* (seçmek/ayırmak) fiilinden türemiş, ilk olarak 1850'de ticari alanda Fransızca *collectif* olarak kullanılmış olan kelime; Türkçeye de kolektif olarak girmiştir. Kelime, “toplu/ortak” sözcüğünden alıntılanmıştır. Türk Dil Kurumuna (TDK) göre kolektif kelimesi; birçok kimseyi ya da nesneyi içine alan, birçok kişi ya da nesnenin bir araya gelmesi sonucu olan/ortaklaşa olarak tanımlanmıştır (TDK, 2023). Kolektif, en az bir ortak meseleyi veya çıkarı paylaşan veya bu ortak çıkar tarafından motive edilen veya ortak bir amaca ulaşmak için birlikte çalışan bir gruptur. Kolektif, ortaklaşa yapılan bir eylemi/ çalışmayı/birlikteliği dolayısıyla ortak hedef/amaç iş birliğini ifade etmektedir.

Kolektif kelimesi, sadece ticari alanda kullanılmakla sınırlı kalmamış; kolektif bilinç, kolektif hafıza, kolektif akıl, kolektif çalışma/eylem, kolektif sistem, kolektif düşünce, kolektif davranış, kolektif suç gibi kavramlarla da sosyal bilimlerin ve disiplinde yerini almıştır. Yanı sıra bu tanım ve kavramlar, uluslararası ve millî güvenlik ile terör-terörizm alanında ete kemiğe bürünmüştür.

Kolektif kelimesi, bir kişi ya da bir nesneyi bir araya getiren, içine alan anlamına da gelmektedir. Tek bir çatı altında ortak görüş, hedef, amaç uğruna çalışmak için toplanmış anlamını içermektedir. Bir diğer anlamı ise “ortaklaşa” olarak belirtilmektedir. Bu bağlamda kolektif bir çalışma/eylem içine giren kişiler veya bir çatı altında toplanan grup; iş birliği ile güçlü bir organizasyon kurarak birlikte çalışırlar. Kolektif çalışma/eylemlerde sistemli gelişme ve büyüme vardır. Bu sistem: en az iki veya daha çok kişi/grup/ülke/istihbarat servisi tarafından, kişiler/grup/örgütün esas hedefe giden yolda müşterek amaçlar doğrultusunda kullanılması demektir.

Emile Durkheim'a göre, toplumlardaki insanların sahip oldukları ortak duygu ve kabuller olarak ifade ettiği kolektif düşünce;

sadece toplumlarla sınırlı değildir. Durkheim'ın ifade ettiği üzere kolektif bilinç, “Toplumun fertlerinin tek bir ruh ve duygu etrafında birleşmelerini sağlıyor ve böylece toplumların var olmasında önemli bir rol oynuyor.” demektir. Durkheim'ın bahsettiği kolektif bilinç ve kolektif davranış özelliği terör örgütleri için de geçerlidir. Çünkü terör örgütlerinde de kolektif bilinçle yönlendirilen topluluk davranışları hâkimdir. Temelde hangi ideolojik güdü ile hareket/eylemde bulunurlarsa bulunsunlar teröristlerin kolektif davranışları ortak çıkar/amaçlar sürdüğü süre boyunca devam eder. En sonunda teröristleri ve terör örgütlerini kolektif terör eylemleri noktasında bir araya getiren, iş birliğine yönelen de kolektif bilinç ve kolektif davranıştır. Örgütlere biçilen hedefler doğrultusunda ortak amaç, ortak çıkar, hedeften kaynaklı kin/nefret gibi duygular devam ettiği sürece kolektif terör-terörizm varlığını sürdürmeye devam edecektir.

Terör örgütleri, iş birliklerine girerler; temelde farklı veya yakan ideolojik güdülerle hareket eden diğer örgütlerle kolektif eylem gerçekleştirirler. Organize suç örgütleriyle kolektif çalışabilirler. Girdikleri iş birliği ile güçlü bir organizasyon kuran terör örgütleri, örgütün ve lider kadronun varlıklarını sürdürebilmek için yaşamsal öneme sahip olan uyuşturucu, silah ve diğer alanlardaki kaçakçılık gibi pek çok konuda organize suç örgütleri ile kolektif iş birliği içerisindedirler. Kişilerin/grupların/örgütlerin ortak amaç/hedef doğrultusunda eylem birlikteliğine geçmesi için gereken en önemli şey ise kolektif akıldır.

Kolektif akıl, kişilere/gruplara/örgütlere pek çok konuda dayalı ya da doğrudan destek veren aktörlerin çıkarları doğrultusunda belirlediği stratejilere yönelik düzenlenecek çalışma/eylemleri belirleyen sivil/askerî istihbarat servisleri tarafından verilmektedir. Örgütlere buradaki danışman/üst akıl olarak bahsettiğimiz özel-